

TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ SOCIÁLNEJ PRÁCE PRI PRÁCI SO ŽENAMI ZÁVISLÝMI NA ALKOHOLE

THEORETICAL BACKGROUND OF SOCIAL WORK FOR WORKING WITH ALCOHOL-DEPENDENT WOMEN

PETRA MIKLÓŠOVÁ - MONIKA MAČKINOVÁ

ABSTRAKT

V príspevku sa zameriavame na závislosť žien, konkrétne matiek na alkohole. V súčasnosti sa stáva trendom požívanie alkoholu u matiek. V kontexte sociálnej práce upriamime pozornosť predovšetkým na teoretické východiska využiteľné v problematike alkoholizmu u žien.

Kľúčové slová: alkoholizmus matiek

The paper focuses on the dependence of women, especially mothers on alcohol. Nowadays, alcohol consumption in mothers is becoming a trend. In the context of social work, attention will be paid to the theoretical foundations applicable to alcoholism in women.

Keywords: maternal alcoholism

Úsilie žien, matiek zabezpečiť bezproblémový chod domácnosti popri nepretržitej starostlivosti o dieťa je v skutočnosti náročné. Predovšetkým, ak sa starostlivosť týka batol'at'a. Dieťa do troch rokov dokáže domácnosť zmeniť na nepoznanie a okrem toho je potrebné ho mať neustále na očiach. Popritom sa však matka stará o spomínanú domácnosť, venuje čas partnerovi a v súčasnosti väčšina žien popri starostlivosti o malé dieťa musí chodiť do práce, aby podporili finančnú stránku domácnosti. To znamená, že všetky povinnosti ju čakajú po návrate z práce a vyzdvihnutí dieťaťa z materskej školy. Samozrejme, každá žena sa snaží zvládnuť úlohy čo najlepšie, avšak nie vždy je to možné. Nesplnenie úloh ženy považujú za svoje vlastné zlyhanie, čo so sebou nesie rôzne riziká. Môže sa jednať o syndróm vyhorenia, vyhýbanie sa pobytu v domácnosti, či konzumáciu alkoholu. Práve alkohol sa stáva čoraz častejším spoločníkom žien, matiek, ktoré sú po celom dni natoľko vyčerpané, že hľadajú úľavu a relax práve

v alkohole. Začína to nevinným pohárikom vína, pričom tolerancia sa postupne zvyšuje, až sa z toho vyvinie závislosť. Našou úlohou, ako sociálneho pracovníka, je poskytnúť pomocnú ruku ženám, ktoré sa ocitli v takto náročnej situácii, z ktorej samé nevedia nájsť cestu von. Avšak je potrebné vedieť, o aké teoretické východiská sa môžeme pri riešení tejto problematiky opierať. Dôležité je vedieť sa orientovať aj v rodovej rovnosti a deľbe práce už v minulosti, pretože minulosť výrazne ovplyvňuje aj súčasné fungovanie spoločnosti.

Profesionalizácia sociálnej práce má za sebou naozaj dlhú a náročnú cestu siahajúcu do ďalekej histórie. Sociálna práca, ako profesia čelila niekoľkým prekážkam v spoločnosti. Príčinou bol aj fakt, že medzi poskytovateľov sociálnej starostlivosti patrili predovšetkým ženy, čo sociálnu prácu oslabilo. Dôvodom bolo nerovnoprávne postavenie žien v spoločnosti, čo sa odzrkadlilo na vnímaní sociálnej práce ako celku. Poskytovanie sociálnej starostlivosti však bolo potrebné a spoločensky dôležité. Ľudí v núdzi, čakajúcich na pomoc bolo mnoho už v minulosti. Práve im pomáhali sociálni pracovníci, predovšetkým sociálne pracovníčky. Základnou výbavou sociálneho pracovníka je znalosť teórií sociálnej práce, nakoľko sa o tieto piliere môže opierať pri práci s akoukoľvek cieľovou skupinou. My sa zaoberáme problematikou závislosti žien na alkohole, preto sú pre nás významné feministické, či antidiskriminačné teórie. Obsahovo by sme určite mohli nazrieť aj do množstva iných teórií sociálnej práce. Ale práve feministické sú pre nás najvýznamnejšie. Feministické teórie zaradujeme medzi prúdy antidiskriminačnej sociálnej práce. Antidiskriminačná sociálna práca sa orientuje na odstránenie nerovnosti v spoločnosti, predovšetkým rodovo podmienenej nerovnosti. Avšak pri práci so ženami nie je možné stanoviť výlučne jeden smer sociálnej práce, napriek ich spoločnému cieľu. Pri práci so ženami sa prioritne odrážame od feministických teórií. Prepojením feminizmu a sociálnej práce je evidentná už od počiatku obdobia profesionalizácia sociálnej práce, kedy väčšina ženských feministiek začína presadzovať prvé vlny feminizmu. Medzi významné aktivistky zaradujeme napríklad Jane Addamsovú, alebo v Európe Alicu Salomonovú. Išlo o obdobie profesionalizácie, vzdelávania, inštitucionalizácie, či medzinárodnej spolupráce. Druhá vlna feminizmu je významná vďaka reformným feminizmom, či feminizmom odporu. Aktivistky kladú dôraz na zmenu systému, v ktorom sú muži nadradení ženám. Z feminizmu odporu sa vyvíja radikálna feministická sociálna práca. Tretia vlna feminizmu je charakteristická dôrazom na konštruktivitu identity mužov a žien, označovaných aj ako gender. (Matoušek, 2013) V odbornej literatúre sociálnej práce sú feministické teórie kategorizované na liberálne, radikálne, socialistické, či postmodernistické.

Liberálna feministická sociálna práca sa zakladá na hodnotách liberálneho feminizmu, teda sa prezentuje nezávislosťou, rovnosťou príležitostí alebo individualizmom. Dôraz kladú na spoločnosť, ktorá porušuje práva a neustále diskriminuje ženy, nielen ako skupiny, ale aj ako jednotlivcov. Preto sa usilujú zrealizovať opatrenia, ktoré by zabezpečili rovnosť pohlaví v kontexte kapitalizmu. V oblasti liberálneho feminizmu ide o právnu úpravu, materskú dovolenku, legalizáciu interrupcií, ale aj o legalizáciu trestného činu v prípade znásilnenia zo strany manžela. Predstavitelkami tohto smeru sú M. Wollstonecraftová, H. Taylorová a iné. Tento smer feminizmu bol kritizovaný, z dôvodu, že ho vnímali ako istý druh alibi pre nečinnosť sociálneho štátu. V spoločnosti sa začal presadzovať názor, že snaha presadiť rovnosť pohlaví vychádzajúcej z myšlienok liberálneho feminizmu sa orientuje výlučne na zavedenie rovnosti, ale nie je možné zmeniť štruktúru spoločnosti, ktorá je už dlhodobo spoločensky zakorenená. (Matoušek, 2013).

Kiczková, Kobová (Bosá, 2013) potvrdzuje vyjadrenie Matouška, nakoľko uvádzajú že liberálny feminizmus sociálnej práce sa usiluje o presadenie rovnosti práv medzi mužmi a ženami. Dôraz kladú na autonómiu žien a ich individuálne práva. Svojou prácou apelujú na rovnosť príležitostí v spoločnosti. Svoj názor zastávali aj napriek tomu, že tvoril spory medzi Mary Richmondovou a Jane Addamsovou. V tomto smere dochádzalo k segregácii na horizontálnej úrovni, čo spočívalo v rôznorodosti vykonávaných druhov práce, rozličnosti zastúpenia mužov a žien. Taktiež dochádzalo k problematike na vertikálnej úrovni, ktorá viedla k nerovnomernému odmeňovaniu a postaveniu žien a mužov, napriek tomu, že išlo o totožnú pracovnú pozíciu. Aj tomto prípade máme možnosť spozorovať negatívny dopad rodových stereotypov. Muži sú považovaní za osoby určené pre výkon mocenských prác, pričom ženy sú stavané na pozície orientované na pomoc druhým.

Radikálna feministická sociálna práca pramení z radikálneho feminizmu, kedy sa spoločnosť riadila heslom „osobné je politické“ a patriarchátom. Patriarchát, teda nadriadenosť mužmi nad ženami sa v tejto oblasti prejavuje predovšetkým v rodinnom prostredí. Štát svojim dištančným postavením podporuje nadriadenosť mužov nad ženami. Feministické aktivistky sa v tomto prípade neusilovali o zmenu spoločenskej štruktúry, pretože si uvedomovali, že je to skôr nemožné, ale snažili sa vytvárať ženské inštitúcie, ktoré sa budú orientovať na ženské potreby, či podporovať ich ženskosť. Ich cieľom nie je nastolenie rovnakých práv medzi mužmi a ženami, ale snaha o rovnosť v odlišnosti, ktorá medzi nimi je. Hlavnou tematikou aktivistiek radikálnej feministickkej sociálnej práce je násilie páchané na ženách, fyzického, sexuálneho alebo iného charakteru. Aj snahu udržiavať rodinu ako celok, napriek násiliu páchaného na žene

v domácnosti feministicky rovnako považujú za inštitucionalizované násilie. Ich cieľom nie je ochrana rodiny, ale podpora a ochrana žien a detí. Aj radikálna feministická sociálna práca sa stretávala s kritikou zo strany spoločnosti, pre zjednodušovanie, či zovšeobecňovanie spoločenskej podstaty postavenia ženy. Rovnako kroky radikálnych aktivistiek vedú ženy k nenávisti voči mužom, čo nie je pre spoločnosť prínosné. (Matoušek, 2013) Cieľom žien nebolo získať vyššie postavenie, ako muži, alebo uškodiť mužom. Snažili sa vytvoriť si aj na verejnosti taký priestor, ktorý by im umožňoval slobodne sa rozhodovať, alebo aj v prípade záujmu, zamestnať sa.

V socialistickej feministickej perspektíve sociálnej práce sa stretávame s problémom, ktorý sme opísali v úvode práce. Ženy tu stoja na hranici domácej práce a práce za mzdu. Ich snaha postarať sa o domácnosť, spolupodieľať sa na finančnom chode domácnosti a byť dobrou matkou sa prejavovala už v minulosti, pričom museli vynakladať naozaj veľké úsilie, aby sa v spoločnosti začali diať aspoň minimálne zmeny. Socialistické, ako aj radikálne feministky sa riadili heslom „osobné je politické“ a nezastavili sa ani na hranici oddeľovania pracovnej a rodinnej sféry. Ekonomickú závislosť na mužoch podporuje fakt, že muži pracujú za finančnú odmenu, pričom ich cieľom je odkázať majetok len svojim mužským potomkom. Ženy sú takto znevýhodňované, pretože ich domáca práca platená nie je. Postavenie žien len na hranicu domácich prác tak podľa feministiek podporuje výlučne kapitalistickú stranu. Jedinou možnosťou emancipácie žien je tak zaradenie žien do verejnej výroby. (Kryštofik, 2003) Záujem aktivistiek socialistickej feministickej perspektívy sociálnej práce sa teda upiera na kritiku kapitalizmu a sociálneho štátu, pričom sú ženy považované za spoločenskú triedu. Ich sekundárny status a vnímanie ich osobnosti v spoločnosti vyplýva z vykonávanej práce v domácnosti. Žena je teda v domácnosti považovaná za užitočnú. Zatiaľ čo z pohľadu kapitalizmu sú hodnotené podľa produkcie a platenej práce. Avšak aj v tomto prípade majú feministky čo vytknúť, keďže domáca neplatená práca je akousi podmienkou prežitia pre ženy. Ak by ženy odmietali vykonávať domáce práce so záujmom výlučne o platené práce, kapitalizmus by prestal fungovať. Na udržanie žien pri domácich prácach využíva sociálny štát niekoľko donucovacích prostriedkov, čo zapríčiňuje, že ženy vykonávajú domáce práce nedobrovoľne, nasilu. Ako jeden z prostriedkov používajú zákaz deťom navštevovať vzdelávacie inštitúcie, aby zabránili žene zamestnať sa. Starostlivosť o dieťa ich vyťažuje natoľko, že im neostáva čas pre platenú prácu. Jedným z prostriedkov pre obmedzenie ženskej platenej práce je poskytovanie výrazne nižších miezd ženám. Ženy sú vďaka tomu považované za lacnú pracovnú silu, pričom šetrí štátny rozpočet. Stávajú sa tak rizikovou skupinou pre

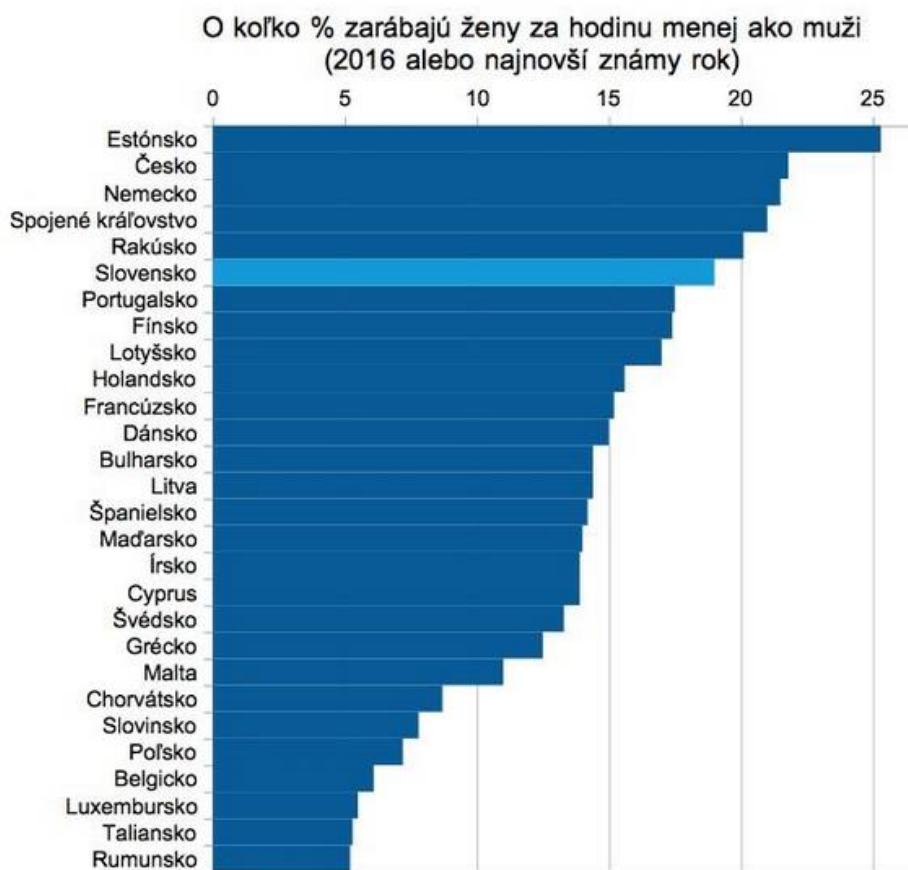
výskyt pod hranicou chudoby. Dôsledkom týchto krokov sociálneho štátu je feminizácia chudoby. Sociálne feministicky sa teda usilujú o dosiahnutie štrukturálnych zmien prostredníctvom aplikácie prípadovej práce zameranej na ženy. Využívajú pri tom skupinové aktivity orientované na posilnenie a zhodnotenie ženských skúseností. Ani socialistická feministická sociálna práca sa nezaobišla bez kritiky, pre takzvaný biely egocentrizmus, čo smeruje k rezignácii individuálnej práce s klientkami. Dilemou aktivistiek je aj otázka, či je vhodné, etické a prospešné poskytovať ženám pomoc, prostredníctvom vykorisťovania, aj napriek tomu, že je to ich jediná možnosť. (Matoušek, 2013)

Známou aktivistkou v socialistickej feministickej sociálnej práci bola Florence Kelley, ktorá vystupovala ako marxistka, súčasne ako jedna z členiek socialistickeho hnutia. Jej stredobodom pozornosti bolo uplatnenie žien a trhu práce, spravodlivosť pri vyplácaní miest a kvalitné pracovné podmienky pre ženy, či deti pracujúce v továrenských spoločnostiach. Pozornosť venovala aj bezpečnosti pri práci, ktorá je aj v súčasnosti prioritou. Prínosom pre jej prácu určite bolo spojenie s Jane Addamsovou a začiatok spolupráce s Hull House. Jej hlavnou činnosťou tak bola propagácia združovania v odboroch orientovaných na bezpečné pracovné podmienky, na právo žien aktívne sa zúčastňovať volieb, ale aj na rovnosť medzi jednotlivými etnickými skupinami a zaobchádzania s nimi. Svoje členstvo v Americkej federácii pracujúcich využila ako prostriedok pre získavanie lepších pracovných podmienok organizovaním verejných štrajkov. Tieto kroky boli skutočne veľkým prínosom pre ženskú časť populácie. Ženy majú možnosť tvoriť, relaxovať, vzájomne sa podporovať, pracovať v rôznych organizáciách. Spoločne pracovali na výskumoch, pričom overovali svoje teórie. Vďaka tomuto obdobiu nastali viditeľné politické zmeny v spoločnosti. (Bosá, 2013)

Posledným smerom je postmodernistická feministická sociálna práca, ktorá sa v kruhu sociálnej práce objavila až v 90. rokoch. Tento smer analyzuje vplyv sociálneho štátu na ženy a skúma postavenie väzby medzi mocou a vedením. Cieľom nie je sloboda ženy v skupinovom ponímaní, ale emancipácia. Aktivistky postmodernistickej feministickej sociálnej práce kritizujú snahy predchádzajúcich smerov, pretože stále apelujú na dualitu žien a mužov. Snahou postmodernistickej feministickej sociálnej práce je vnímanie mužov a žien ako rozdielnych ľudských bytostí, rozdielne sociálne konštruovaných vďaka odlišnému kultúrnemu zázemiu a rôzne skupinovo identických. Opäť aj tento feministický smer je kritizovaný, predovšetkým z dôvodu zatieňovania genderu a za krok späť ku individualistickej politike. (Matoušek, 2013)

Ako je možné vidieť, rodová del'ba práce a nerovnoprávnosť medzi mužmi a ženami sa v spoločnosti vyskytuje už stáročia. Nemôžeme sa teda tváriť prekvapene, ak sa s podobnými

spoločenskými názormi stretávame aj v súčasnosti. Nie každý človek sa prispôbil dnešnej modernej dobe a je ochotný pristúpiť na tento spoločenský model. Napriek tomu, že každý feministický smer sa usiloval o podporu žien v spoločnosti, či už v oblasti rovnoprávnosti, rovnocennosti alebo v rovnakosti podmienok na trhu práce, sa takzvaná menejcennosť žien v spoločnosti prejavuje aj dnes. Avšak v súčasnosti je spolupodieľanie sa žien na finančnom chode domácnosti vo väčšine rodín nevyhnutné, domácich prác neubúda. Diskrimináciu môžeme rovnako pozorovať aj na pracovnom trhu, kde sú vedúce pozície prevažne ponúkané mužskej strane populácie. A v prípade, že má žena rovnakú pracovnú pozíciu, ako muž, stretávame sa s faktom, že muž je za rovnako odvedenú prácu viac finančne ohodnotený. Tento stav spôsobuje ženám pocit nedocenenosti, pričom im hrozí syndróm vyhorenia alebo hľadajú východisko v iných formách, ako napríklad vo forme požívania alkoholu. Nedocenenie žien na trhu práce potvrdzuje aj tabuľka porovnania platov mužov a žien v niekoľkých európskych krajinách.

Tabuľka č. 1: O koľko % zarábajú ženy za hodinu menej ako muži
Zdroj: Lehuta, 2015

Podľa uvedenej grafickej tabuľky je evidentné, že ženy mali na Slovensku o 19% nižšie platy v porovnaní s mužmi. Rozdielnosť platov na Slovensku sa tak zaraďuje medzi najväčšie v Európe. Jedným z dôvodov je aj fakt, že ženy častejšie pracujú na skrátenej pracovnej úvazok z dôvodu starostlivosti o dieťa v čase choroby a podobné rodinné situácie. (Lehuta, 2015)

Pre zamedzenie diskriminácie žien v akejkoľvek forme vznikol dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien v roku 1987. Napriek tomu však pretrvávajú isté spoločenské zvyky, ktoré ženy napriek snahe, neustále diskriminujú. Starostlivosť o choré dieťa je spoločensky očakávanou úlohou práve zo strany matky. Zriedka sa stretávame s tým, že sa o choré dieťa stará otec. Aj keď súčasná možnosť čerpať materskú dovolenku aj zo strany otcov tento trend ovplyvnila, postavenie žien na trhu to viditeľne neovplyvnilo. Sociologička Kiššová (2018) tvrdí, že napriek väčšiemu počtu mužov poberaúcich materské dávky, nemôžeme hovoriť o zlepšení situácie a rovnomernej deľbe práce v oblasti starostlivosti o deti a domácnosť. V priebehu desiatich rokov sa poberanie materských dávok zo strany otca zvýšil iba o pár percent, pričom v súčasnosti nevytvárajú ani 10% rodičov poberaúcich materskú dávku. Ženy aj napriek tejto možnosti neustále tvoria 90,5% poberaúcich materskej dávky.

Starostlivosť o dieťa zo strany matky je istá rodová rola, ktorá pochádza zo sociálne udržiavaných rolí, tvorených dennodenným životom. Napriek snahe o rovnoprávnosť aj na trhu práce, spoločnosť túto rodovú rolu považuje za prirodzenú, biologicky aj historicky podmienenú. Nazývame to aj ako rodový stereotyp. Sú to idealizované, spoločensky očakávané vzory, ktoré nie sú vždy v súlade s predstavami žien. Rodové stereotypy zároveň obmedzujú našu slobodu, pretože ženy majú tendenciu stavať sa k problémom automaticky, tak ako sa od nich očakáva alebo ako to videli v minulosti v rodine, kde vyrastali. Rodové stereotypy výrazne ovplyvňujúce ženy patri medzi príčiny vzniku rôznych závislostí. Na Slovensku je jediná voľne dostupná forma drogy alkohol. V tomto kontexte sa dostávame k alkoholizmu u žien, čo uvádza aj Kollárčiková (2003, In Mátel a kol., 2011) Ako konkrétne príčiny uvádza napríklad konflikty v rodine, krízy v manželstve, či iné hádky spôsobené problémami s chodom domácnosti. Ženy sa cítia byť opustené, či unavené a alkohol pre nich predstavuje akúsi cestu úniku, ktorá im prináša chvíľkový pocit uvoľnenia. Kollárčiková taktiež uvádza, že žena pod vplyvom alkoholu predstavuje vyššie riziko pre páchanie domáceho násillia zo strany muža. Často sa stretávame s názormi mužov, že ženy sa "iba" starajú o domácnosť, deti, či na pár hodín zídu do roboty. Pre mužov to teda znamená, že nemajú nárok byť vyčerpané a už vôbec by nemali žiadať o odpočinok. Muži považujú iba seba za takzvané ťažné kone domácnosti, začo očakávajú vďaku a uznanie od ženy. Neuvedomujú si pritom riziko, že neustálym ponížovaním ženy zhoršujú jej psychický stav, čo v žene spôsobuje stratu dôvery u svojho partnera a opäť ako

jediné východisko vidí alkohol. Aj ten chvíľkový pocit úľavy, ktorý sa dostaví po požití jej dodá dostatočnú energiu pre ďalšie fungovanie. Takto sa dostane na cestu, vedúcu ku zvyšovaniu tolerancie alkoholu až následne upadne na dno závislosti. Odtiaľ už však nevedie jednoduchá cesta. Závislosť je totiž považovaná za chorobu, dlhodobo liečiteľnú. Závislosť na alkohole je považovaná aj za formu duševnej poruchy, pričom je klasifikovaná v MKCH-10, teda v 10. vydaní Medzinárodnej klasifikácii chorôb. Alkoholizmus sa prejavuje zhoršením sebaovládania pri požívaní alkoholu, zanedbávaním potrieb iných, či nepretržitým požívaním alkoholu aj vo fáze opitosti. (Matoušek, 2013) Okrem týchto negatívnych sprievodných znakov, je typický aj pocit radosti, uvoľnenia, chuť zabávať sa alebo odreagovať sa. Preto sa stáva spôsobom riešenia negatívnych situácií v domácnosti. Nie vždy má tento únik za chvíľou radosti očakávaný pozitívny dopad. Alkohol je vo väčšine prípadov aj spoločníkom domáceho násillia u páchatel'a, rovnako u obeť. (Nespoř, 2011, In Matoušek, 2013) Preto sa môže stať, že namiesto očakávaného relaxu nastane doma absolútna negatívna atmosféra a situácia v rodine sa výrazne zhorší. Ako sociálni pracovníci by sme nemali nazerať len na riešenie už vzniknutých problémov, mali by sme sa orientovať aj na prevenciu pred vznikom sociálnych problémov, či závislosti. Vo väčšine literatúr sa uvádza ako spôsob prevencie obmedzenie dostupnosti alkoholu. Aj Matoušek (2013) odporúča ako formu prevencie, obmedzenie dostupnosti alkoholu, napríklad absolútnym zákazom predaja alkoholu neplnoletým, vyššími daňami alebo hľadáním rôznych alternatív. Taktiež sa veľká časť pozornosti venuje prevencii deti a mládeže pred požívaním alkoholu, osvetou na školách, či inými nácvikmi sociálnych zručností. Zriedka máme možnosť dozvedieť sa viac o prevencii alkoholizmu u žien a matiek. Pri tejto cieľovej skupine, nie je obmedzenie alkoholu v obchodoch riešením. Práve tento krok nevyrieši ich životnú situáciu. Ženám a matkám je potrebné poskytnúť pomocnú ruku napríklad neustálou snahou o nastolenie rodovej rovnosti, rovnakej príležitosti na trhu práce, alebo participáciou partnera pri výchove detí, či starostlivosti o domácnosť. Pri práci s danou cieľovou skupinou to môžeme považovať za jediné východisko a za najúčinnjšiu formu prevencie pred rizikom vzniku závislosti na alkohole. Z pohľadu sociálneho pracovníka je vhodné pracovať na porozumení náročnej situácie ženy, zo strany jej partnera. Môžeme sa usilovať o rovnomerné prerozdelenie povinností, domácich prác a starostlivosť o dieťa. V rámci poradenstva je pre nás prioritné nastavenie takého stavu v rodine, ktorý predchádza vzniku negatívnych situácií. Rodinné alebo manželské poradenstvo sa zaoberá práve problematikou partnerskej kompatibility, za účelom navodenia priaznivého stavu pre všetkých členov domácnosti, samozrejme aj so zreteľom na deti. V rámci prevencie pred vznikom závislosti vieme využívať aj silu sociálnych sietí. Tak ako sme venovali prvé riadky článku

obrázkom, ktoré požívanie alkoholu u matiek počas materskej dovolenky zosmiešňujú. Za účelom prevencie máme možnosť sociálne siete využiť v kontexte osvety o rizikách požívania alkoholu u žien a matiek, ale predovšetkým aj o možnostiach zvýšenia rodovej rovnosti. Pri tej príležitosti je dôležité apelovať na rôzne smery spadajúce pod rodové stereotypy. Teda venovať pozornosť rovnosti na trhu práce, na rovnosti vyplácaných miezd, rovnjej deľby práce v domácnosti, či rovnomernej starostlivosti o dieťa.

Záver: Zameranie sa na teoretické východiská sociálnej práce so ženami závislými na alkohole nám poskytli hlbší pohľad na túto problematiku. Vďaka podrobnej charakteristike všetkých feministických smerov sociálnej práce sme si mohli všimnúť, že príčiny vzniku alkoholizmu u žien v súčasnosti sú zakorenené hlboko v histórii. Najväčší podiel viny na tom nesie nerovnomerná deľba práce, diskriminácia žien a dodnes pretrvávajúce rodové stereotypy. Tvrdenia o nerovnocennosti žien na trhu práce sme podložili štatistikou, ktorá jasne poukazuje na fakt, že ženy poberajú nižšiu mzdu v porovnaní s mužmi. Pričom sa v dôsledku tejto štatistiky spomína, ako jedna z príčin akási povinnosť matky uvoľniť sa z práce v prípade choroby dieťaťa. Takto sa opäť dostávame k nerovnocennému postaveniu žien, nakoľko to výrazne znižuje možnosť ženám vybudovať si kariéru. V závere sme priblížili možnosti sociálnych pracovníkov pri riešení problémov situácie matiek, z ktorých môžu v praxi čerpať. Za dôležité považujeme aj spomenutie príležitosti využitia sociálnych sietí, ako spôsob osvety.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

BOSÁ, M. 2013. *Feministické korene sociálnej práce*. Prešov: Akcent Print. 2013. 86 s. ISBN 978-80-555-0952-5.

KIŠŠOVÁ, K. 2018. *Slovenskí muži neustále odmietajú rodičovskú dovolenku, hoci by tým zlepšili svoje manželstvo*. Bratislava: N Press, s.r.o. 2018. [cit.2019.11.08]. Dostupné na internete: <<https://dennikn.sk/1255793/slovenski-muzi-stale-odmietaju-rodicovsku-dovolenku-hoci-by-tym-zlepsili-svoje-manzelstvo/>>.

KRYŠTOFÍK, M. 2003. *Feminizmus v medzinárodných vzťahoch*. Global Politics. 2003. [cit.2019.11.08]. Dostupné na internete: <<http://www.globalpolitics.cz/studie/feminizmus>>.

LEHUTA, M. 2018. *Prečo majú ženy nižšie platy ako muži*. Bratislava: News and Media Holding a.s. 2018. [cit.2019.11.08]. Dostupné na internete: <<https://www.etrend.sk/ekonomika/preco-maju-zeny-nizsie-platy-ako-muzi.html>>.

MÁTEL, A. a kol. 2011. *Sociálna patológia a intervencia sociálnej práce*. Bratislava: Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety v Bratislave. 2011. 464 s. ISBN 978-80-8132-018-7.

MATOUŠEK, O. 2013. *Encyklopédie sociální práce*. Praha: Portál, s. r.o., 2013. 576 s. ISBN 978-80-262-0366-7.

KONTAKT

prof. PhDr. Monika Mačkinová PhD.

Katedra sociální práce, Šoltésovej 4, 811 08 Bratislava

Pedagogická fakulta, Univerzita Komenského

Račianska 59, 831 02

Mgr. Petra Miklášová

Katedra sociální práce, Šoltésovej 4, 811 08 Bratislava

Pedagogická fakulta, Univerzita Komenského

Račianska 59, 831 02

Mail: kesselbauer2@uniba.sk